

OFICIS, PERSONATGES I COSTUMS TERRASSENCS OBLIDATS

Francesc Palet i Setó

“Parlant amb les persones grans s’aprèn molt”. He tingut la sort de tenir dos valuosos interlocutors, ells m’han proporcionat una pila de dades: en Martí Bayés i en Santiago Font. Gràcies a la seva conversa i informació m’han refrescat una pila de records d’infantesa i joventut, que romanien ben adormits en el meu interior.

Aquesta relació d’oficis i costums, gairebé tots els he viscut, i per tant reconegut personalment. Molts són records d’infantesa. Segurament podran ser ampliat amb nous detalls i personatges.

La llista no queda pas tancada.

A) VENEDORS AMBULANTS:

1- CAFÈ

Pregonava el seu article pel carrer en havien dinat els dies feiners. Anava amb una cafetera monumental a la mà, tota fumejant i un aixugamà a l’espatlla.

Les mestreses sortien a comprar-ne amb un pot o una cafetera. Era destinat al consum del mateix dia.

Una senyora que es deia Francisqueta (la Francisqueta del cafè), vivia al carrer Topete en un pis de sobre la botiga de diaris de cal Trullàs, cantonera del carrer de Sant Genís. Aquesta senyora passava setmanalment per les cases dels seus clients habituals. Venia cafè malta en gra. Sempre caminava a poc a poc i portava el gènere (uns paquets precintats d’una marca acreditada) en un cistell que duia a la mà.

2- EL TERRAIRE

Era un venedor d’articles de neteja. Procedia de Sabadell. Pràcticament portava la botiga a sobre i anava amb un carro monumental: tirat per un o dos animals. El carro tenia bosses i vela. La vela sobresortia endavant en forma de punxa i amb un fanal penjat a la punta, una galleda penjada al darrera i un gos diminut lligat allí.

L’home era un personatge impressionant, ja entrat en anys, lluïa una barba blanca i punxeguda (d’apòstol) i se cenyia la cintura amb una faixa enorme que li servia de calaixera.

Cridava amb una veu fonda i profunda: «El terraire!!» S’aturava davant de la casa on l’havien cridat. Aleshores no hi havia problemes d’estacionament de vehicles.

Venia els articles següents: terra d’escudelles (sorra), fregalls d’espart per a la cuina i uns altres de durs trenats per poder fregar amb salfumant les rajoles bastes, serradures amb paquet o al detall a quarterons, pinzells, cerilles de fusta en un manyoc i teies.

3- ELS FORNERS

Anaven a vendre pa casa per casa. Portaven el producte en un carro i un animal. Els recordo dels dissabtes a la tarda, trucaven a casa i la mare baixava a comprar el que necessitava.

Forners: Jover de la Rutlla (anava amb una carretel·la); Tano del carrer Topete; Ros també del carre Topete (carretel·la tapada); Andreu del carrer de Baix Plaça; Ramoneda de la Fontvella.

El dissabte «la torna» generalment era de coca d’oli i el diumenge al matí -que em diuen que també havien passat els forniers- «la torna» era de coca ensucrada.

El preu del pa, als anys trenta i tants, era de 75 centims el quilo i pesat. La meua forniera que em tenia confiança i jo

mateix m’annotava les diferències de pes de cada dia, fins al quilo. El dissabte feiem el saldo de totes les diferències de tota la setmana i m’ho completava amb pa, coca, llenguets, etc.

4- ELS LLETTERS

Repartien la llet cada dia casa per casa, anaven amb carro tirat per un animal. Portaven una renglera de pots amb llet, d’allí la trabucaven a uns de més petits i manejables i amb una mesura, l’anaven servint a les clientes.

L’Armengol, del carrer de Sant Llorenç (de cal Teies) venia a casa a portar-nos la llet i durant el mes de juliol de 1936, era l’informador de les notícies desgraciades que anaven succeint a la ciutat, llavors durant uns dies sense diaris, ni ràdio. En el carro hi va haver de pintar unes lletres al costat de la vela, que deia «llet», no fos cas que allí hi hagués portat armes.

Un altre venedor era el «Justo», que vivia a can Palet, anava amb el carro i sempre en una marxa molt alegre; sempre cantava i parlava amb tothom i quan venia a tomb, pujava a dalt del carro unes criatures del veïnat.

5- DE NATA

Passaven a vendre la nata, els diumenges al matí, també portaven formatge tendre. Eren unes noies de Barcelona i portaven la nata en una galleda de porcellana i feien la venda amb molta pulcritud.

6- DE GEL

En plena eufòria de les neveres de gel, podies proveir-te i comprar el gel a «la nevera» dels baixos de la Plaça del Mercat, al carrer de la Goleta o al repartidor que anava amb un carro menut i tirat per un burret. Portava les barres de gel embolicades entre sacs. Eren un pare i dues de les seves filles i despatxaven ràpidament a demanda dels clients que sortien als portals.

Els venedors portaven el braç ficat a dins d’un retall a cambra d’aire, de goma de pneumàtic de cotxe. Anaven tallant de les barres el troç desitjat, segons el preu, amb una espècie de forquilla metal·lica molt dura.

7- D’AVELLANES

Aquests venedors acostumaven a ser valencians. Concretament a uns, nosaltres a casa meua els deïem els de «ca l’avellenetes».

Eren un matrimoni d’estatura baixa i que no tenia mainada. Havien anat amb un carretó de mà, que hi tenien uns descansos i s’instal·laven al cap del Pont del Passeig i més tard van muntar una parada fixa. Venien avellanes, cacauets, cigrons (tot torrat), coco, tramussos, xiclets, codonys, cigarrets de farigola i durant l’estiu, també gelats.

Uns altres venedors anaven amb dos cabassos i unes balancetes de canastró i seguien els camps de futbol de les barriades o durant la fira. Un d'aquests pregonava l'article tot dient: «ja ha arribat el cap pelat!» (és que era calb) i altres vegades a grans crits, deia: «coco de matadepera!»

Un de força conegut venia regalèssia als infants quan sortien de l'escola i els diumenges en el camp de futbol.

8- D'AIGUA DE COLÒNIA

Del que parlo concretament, feia el seu recorregut els dissabtes a la tarda. Vivia al carrer d'Arquimedes, portava un cistell on hi duia el gènere i vestia una bata gris.

Venia aigua de colònia, quina, fixador pel cabell, sabó d'olor, fulles d'afaitar, etc.

Els líquids els portava en una ampolla gran. De la seva ampolla abocava en un tub de vidre numerat amb ratlles (unces) i d'allí ho traslladava a l'ampolla del client.

B) COMPRADORS AMBULANTS:

9- ELS PELLAIRES

Els crits dels pellaïres omplien els carrers de la ciutat, el matí dels diumenges. Compraven les pells dels conills sacrificats aquell mateix matí per les mestresses de casa pel dinar del diumenge (l'arròs o el rostit).

Al seu crit de: «El pellaïre! Hi ha cap pell se conill! El pellaïre!» Les dones sortien al portal i el cridaven.

El pellaïre anava a peu amb un sac a l'espatlla (algunes vegades tacat de sang). Miraven la pell, si era sencera, grossa, de pelatge bonic i tendra; llavors n'arribaven a pagar 10 o 15 centims.

Una vegada fet el tracte, la guardaven al sac. D'aquí aquell «home del sac» que prenien a les criatures que no feien bondat!

Més tard els pellaïres es van motoritzar, anaven en bicicleta. Corrien molt més terreny, però també era més complicat cridar-los.

A la nostra ciutat, teníem el «pellaïre de la barba»: Àngel Romeu i Canadell, que ell mateix es deia: Poeta, filòsof, matemàtic i autor líric musical. L'home feia de tot i vivia pobrament. Escribia poemes i romanços que feia imprimir molt precàriament en uns fulls de paper en colors virolats, en tamany octau i que repartia a canvi d'uns pocs cèntims.

Ell mateix deia: «es ven sense subhasta i a la voluntat de vostè».

10- ELS DRAPAIRES

Els crits dels drapaires se sentien pels carrers durant tota la jornada. Compraven totes les coses inservibles de les cases: roba vella, diaris, ampolles, etc. Al seu crit de «el drapaire!» i amb uns tocs de trompeta seguits i esquerdatos com d'un espinguet; eren cridats des dels portals. Paraven el carret, generalment atrotinat davant de la casa i allí mateix començava el tracte. Els productes que anaven a pes els comprovaven amb una romana.

Més tard es van modernitzar i alguns drapaires anaven amb camió. El tracte, generalment no era massa seriós. Semblava de qui embrolla a qui.

Teníem a Terrassa «el drapaire petit», dit així pel tamany del burro.

C) SERVEIS PÚBLICS

Serveis municipals

11- L'ESCOMBRIAIRE

Anava amb un carro bastant voluminós, pintat de verd, arrossegat per un animal. A la part superior tenia unes tapes metàl·liques, que mantenia obertes mentre hi abocava la brossa.

Tocava una campana i cridava des del carrer (i algunes vegades pel seu nom propi) a les mestresses que es retardaven en lliurar-li la llauna de la brossa (que en aquell temps era obligatòria i havia de ser amb tapa). Ell, el brossaïre, portava un cabàs i una paleta. Anava buidant les llaunes i omplint el cabàs i quan convenia, furgava el fons de la llauna amb la paleta. Quan tenia el cabàs ple, se'l posava al cap i d'allí, l'aixecava encara més fins a l'altura del carro i l'abocava al seu interior.

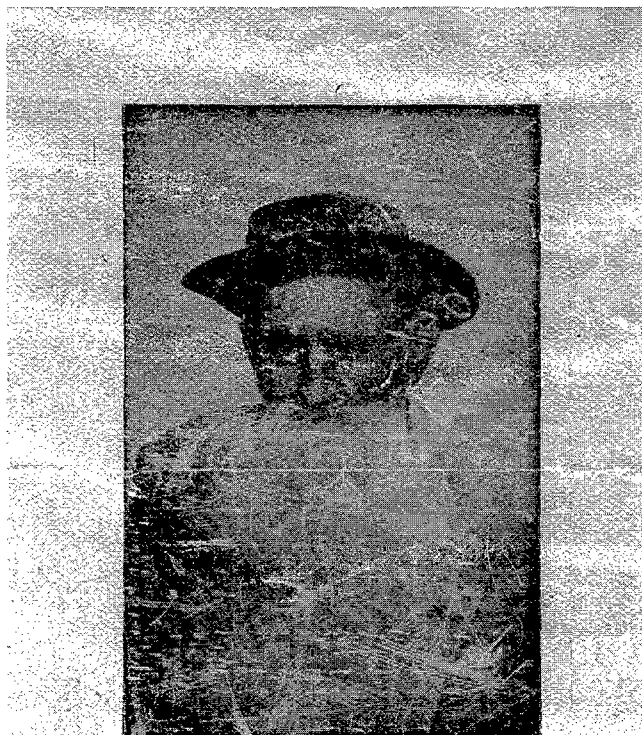
12- L'ESCOMBRACARRERS

Netejava els carrers de la femta dels cavalls (si les dones de sa casa no els havien recollit abans, per adobar les plantes dels seus testos o jardí). Anava amb un carret i un burro, un cabàs i una paleta; neteja que netejaràs.

13- L'AGAFAGOSSOS

Tenia cura de caçar els gossos aventurers, sense control o vagabunds. Portava un carret i un burret. Al carro hi havia uns llistons amb una petita separació per facilitar la respiració dels gossos recollits.

L'home anava proveït d'un llaç i procurava agafar el gos i si ho aconseguia l'introduïa a dins del carret. Els portava al «Parc de desinfecció», on al cap d'uns dies, si no els anaven a reclamar, serien sacrificats. Aquesta persona que

ANGEL ROMEU CANADELL

POETA-FILOSOF MATEMÀTIC
AUTOR LÍRIC MUSICAL

Se vende sin subasta a la voluntad de Vd.

El pellaïre de la barba. (Original propietat de F. Palet)

tenia encomanada aquesta tasca es deia Corbí, era borni i havia estat pastor. Ell, particularment curava d'espallat. Si algú havia sofert una caiguda i es trobava amb l'esquelet desballastat, se li recomanava que anés a veure «l'agafagossos», el que cura «d'espallat». Alguns dels exercicis que feia fer eren força violents. Llavors la persona que l'havia visitat, quan se li preguntava com li anava de salut, deia: -he anat a veure «L'agafa-gossos» que m'ha clavat una bona rebregada, però sí, sembla que em trobo millor.

Es conta d'una vegada que els estudiants, que sempre en tenien, o en tenen encara, alguna per fer, van posar a dins del carretó dels gossos, el mateix «agafa-gossos». El burret, com que se sabia el camí ben de cor, el va portar cap al «Parc de Desinfecció».

14- ELS VIGILANTS

Cada vespre es reunien a l'atri de l'Ajuntament i posaven els fanals arrencats a la vorera. Així que arribaven els anaven encenent. Antigament el combustible era l'oli i més tard fou el petroli, que ja us dic jo, que feien un bon tuf.

Passaven llista i a les deu en punt de la nit, anaven sortint cap als seus barris on feien la feina de vigilants nocturns.

Portaven el fanal, la pica -que en dèiem vulgarment el «xuxo» o el «xoxo», traducció literal del castellà «chuzo»- un pal amb un petit ferro agut, més petit que la llança. També portaven pistola i un xiulet.

Els vigilants guardaven les claus de moltes cases i escales de veïns.

Així que començaven la seva ruta, anaven empenyent les portes (entre les deu i les onze de la nit) i cridaven amb el nom de cada família o del cap de casa, indicant que encara tenien la porta oberta. Si el vigilant tenia clau, donava la bona nit i ell mateix tancava la porta.

Durant tota la nit anava resseguint el barri. Més tard es refugiava algunes estones, en llocs convinguts. Pensem que les nits de l'hivern són molt llargues i fredes.

Els veïns sabien aquests llocs per si necessitaven els seus serveis: anar a la farmàcia, al metge o a la llevadora. Deixava el fanal a la vorera de la casa on es trobava i així era ràpidament localitzat.

Els vigilants passaven a visitar personalment els veïns, casa per casa. El seu sou era molt curt i així recollien un sobresou -semblava més aviat una almoïna- i llavors repertien entre la gent menuda de la casa uns anissos de comí. Aquesta visita la feien el dissabte.

15- ELS MUNICIPALS

Pròpiament dit «guardies municipals», anaven amb uniforme blau marí i duïen pistola. Com que la ciutat era molt més petita, de tamany i de nombre d'habitants, encara imperava el costum dels sobrenoms. Alguns municipals eren: «el Toribio» que era el seu nom de fonts, «el sabatasses», «l'espantaguerres», «el paiella» -aquest era el senyor Joanet, que tenia una cerveseria i feia de titellaire.

Eren caps dels municipals en Fainé i el Carramiñana i quan vestien de gala, tots plegats feien molta patxoca. Eren tots ben coneguts i apreciats pel veïnat. La canalla els donava una mica de feina i es produïen algunes corredisses, amb allò del «municipal pardal», etc.

16- ELS BUROTS

Feien la seva feina en unes minúscules casetes instal·lades estratègicament en els punts d'entrada per carretera o ferrocarril de la ciutat.

Carreteres de Castellar, Matadepera, Rellinars, Martorell, Rubí i Sabadell (més tard aquesta caseta ocupada per la Creu Roja, prop del Cementiri).

Pes públic a la sortida de l'estació del Nord. A l'estació dels F.F.C.C. de Catalunya.

La seva funció era la de cobrar els drets d'entrada d'alguns articles a la ciutat: raïms de la verema, vi, porc, oli, aviram, etc. Els burots, eren coneguts també com a «punxa-sàrries». Amb uns ganxos punxaven les sàrries dels carros que volien amagar alguna cosa (líquids).

Serveis lliures

17- ELS ADOBAPARAIGÜES

Passava pel carrer una bona dona que cridava: «Que teniu cap paraigüa per adobar avui!» Com que no hi feia cap pausa, no vaig saber mai si volia adobar el dia o els paraigües.

En un dia els recollia tots i els anava portant sota el braç. Quan els tenia arreglats els repartia de nou. Era bonic de veure que era un tracte de confiança; ningú rebia ni donava cap rebut o contrasenya i els paraigües anaven i venien, sense reclamacions ni pèrdues.

18- ELS ESMOLETS

Generalment eren persones procedents de Galícia. Esmolaven el tall dels ganivets, tisores, tallants, etc.

Passaven pel carrer i cridaven l'atenció de les dones, oferint els seus serveis, fent un xislet característic, fregant

Carro d'esmolet. (Fotografia F. Palet)

una planxa metàl·lica vincladissa per la roda del carro d'esmolet. Quan aquests xiscles dels esmolets se sentia molt fort la gent deia: -plourà o farà vent!

Més recentment els esmolets es van motoritzar, anaven en bicicleta o moto, ja havien arraconat el típic carretó. Bufaven una sonsònia que donava unes notes musicals insistents, per cridar l'atenció del veinat.

19- ELS ESTANYAPAELES

I també dits adobacossis o adobagibrells. Feien petits pedaços a estris de planxa, zenc o terrissa. L'operació era de dubtós resultat. Aquests personatges eren agitanats, algú els anomenava també «els húngaresus». Entrescaven dents de serra i de llima, anaven a les fàbriques i tallers a oferir els seus serveis. El tracte amb ells era difícil.

Els havia vist acampats en una esplanada que en dèiem «el camp de les pedres», a prop del carrer de Cervantes/Rambla, actualment ple d'edificis. Portaven uns carros enormes i hi anaven famílies senceres.

Hi havia una tonada que feia: «soc un estanyapaelles/ que d'Itàlia n'he vingut/ a adobar-ne caceroles». etc. Desconec la resta».

Serveis d'empreses:

20- ELS EMPLEATS DEL GAS

Aquests empleats anaven a l'hivern uniformats amb roba de vellut de color marró i l'estiu amb roba blava. Tenien encomanades una pila de feines:

Els fanalers: tenien cura d'encendre l'enllumenat públic. Sortien a l'entrada de bosc de la seu de «La Propagadora del Gas, S.A.» del carrer Gaudí i eren portadors d'una vara o canya llarga i, arribats a cada final, obrien l'aixeta de dalt del fanal amb la punta de la vara. Llavors feien una manxada, avivaren el foc o la flama que duïen a la mateixa canya i prenia a la camiseta i s'enllumenava el fanal. De matinada, en fer-se clar, s'havien d'apagar les aixetes, interceptant el gas amb una canya senzilla. Aquests mateixos empleats preniën nota dels desperfectes que pogués tenir un fanal: vidres trencats, camiseta estripada, etc. Cada fanal tenia la seva numeració.

Els reparadors: portaven un ruixador i un petit recipient. Tenien cura del manteniment del comptador, afegien aigua per procurar la seva refrigeració.

Els cobradors: Existien dues classes d'abonats al servei de gas. Els qui tenien contractat el servei per un preu el m³ i pagaven el rebut pel seu consum al cap del mes. I altres abonats, que cada vegada que necessitaven gas havien de dipositar una moneda de deu cèntims (de les de coure), en una guardiola que hi havia adossada al comptador.

Els empleats de la Companyia venien a recollir les monedes i buidaven la guardiola. Feien el recompte de les monedes (recordo que feien unes piletas de xavalla en el mateix pedrís d'entrar a casa) i les guardaven en un sac que duïen a l'espatlla.

21- LA RECOLLIDA DE LA XENA/MERCADERIA

Les clavagueres no estaven encara en el seu fort. Moltes cases tenien un pou mort on recollien les aigües negres - d'aquí el perill de les malalties infeccioses i el terrible tifus.

És clar, de tant en tant s'havia de buidar els dipòsits de les comunes. Llavors és quan entrava en joc «la bóta de la merda». Un camió (per cert, molt atrotinat) s'estacionava davant de la casa i amb uns tubs connectats, que anaven des del pou o dipòsit, recorrien el passadís i sortien cap al carrer i es connectaven a la bóta. Des del camió es bombava la mercaderia.

El camió-bóta traslladava la xena a «la casa de la merda» o de les letrines, camí de les Fonts, i allí la transformaven en amoníac.

Avui dia, per buidar la latrina o el dipòsit d'una casa (que encara en queden algunes) per mitjà d'un camió-bomba, costa 11.000 pessetes (juny de 1992).

L'altre procediment era el de buidar el dipòsit amb un bujol i omplenar uns barrals que es tapaven amb un tap de fusta. Carregats els barrals a dalt del carro, es traslladaven a la vinya per adobar les terres. Per saber la bona qualitat del producte, el comprador el tastava i així es fixava el preu.

Tot plegat feia una oloreta que Déu n'hi do!

D) TRANSPORTISTES:

22- ELS CARROS DEL CARBÓ MINERAL

Aquests carros transportaven el carbó de pedra des de l'estació del Nord cap a les tintorereries i fàbriques on funcionaven calderes de vapor.

Eren uns carros grandiosos (amb unes caixes molt altes i reforçades). Anaven arrossegats per un tronc de cavalls, dels que en dèiem francesos, d'unes potes i unes anques poderoses.

L'aventura era quan baixaven pel carrer de Sant Antoni i Topete per entrar als Tints de cal Soler.

La roda fregava a la vorera (per això les voreres de pedra estaven tant gastades) i el carreter agafava la corda dels frens i aquests aplicats a les dues rodes a la vegada i amb tota la seva energia.

Aquells carros portaven un grapat de quintars de carbó. El carreter era un home extraordinari (era un poema), donava les ordres als animals a grans crits i en el seu argot. Tenia la cara i les mans totalment negres, només se li veïen els ulls sota de la gorra. Entre la faixa portava la petaca, els estris de fumar i el mocador de mocar, de quadres blancs i negres, perquè així no se l'hi veiessin les enmascarades!

Amb el sotragueig del carro sobre l'empedrat, queïen a la calçada bocins de carbó. Sempre hi anava alguna persona al darrera que els recollia per fer bullir l'olla.

23- ELS TARTANERS

La tartana era el medi de transport de viatgers més utilitzat.

També es llogaven les tartanes per bateigs, comunions o bodes. Alguns metges també la utilitzaven per visitar malalts a domicili.

Ja hi havia algun taxi, però més aviat pocs.

Hi havia parada de tartanes a les estacions del Nord i a la de Catalunya, S.A.

Les tartanes eren uns carruatges de dues rodes, amb coberta i seients laterals. La coberta o teulada era lluent i enxarolada.

A l'estació del tren elèctric de baix, les tartanes estaven arreglades davant del garatge Vila (cantoner al carrer Columela) davant de la sortida de la porta de l'estació que donava a la Rambla. A terra, i a l'altura de la panxa de l'animal, hi havia instal·lades unes reixes per on marxaven els orins i la femta.

Els tartaners vestien una brusa grisa o negra.

24- ELS TRANSPORTISTES PRÒPIAMENT DITS

A l'estació del Nord hi havia dos «recaders»: «el brillo» i «el merdeta». Altres que oferien els serveis eren el Jaume Roch, el Rives, etc.

Les agències tenien carros de totes les mides, des del més menut fins als «carros» més llargs i voluminosos per fer el transport de maquinària.

Eren ben conegudes les empreses com l'Agència Casas (el Peret de la manela), Cal Jofresa, Cal Cardús, etc.

Eren ben remarcables els guarniments de les cavalleries, ben lluents i clavetajats.

Aquestes cases feien tota mena de transports des de l'estació del Nord a les fàbriques, o a l'inrevés, i també del port de Barcelona.

Avui quan s'ha d'organitzar la passada dels Tres Tombs s'han de llogar els carruatges, les cavalleries i els carreters i tot, a fora de la ciutat.

«Mira, una caravana», deia el nen del pis de dalt a casa, quan veia un carro. Tenia la influència de les pel·lícules de la televisió.

25- ELS CARROS DE TRABUC

Transportaven materials per a la construcció: grava i sorra de la riera. Els treballadors la garvellaven i n'obtenien els diversos calibres.

Entre els braços del carro i la caixa es treia una barra que subjectava la caixa i llavors es trabucava endarrera i es descarregava tot sol.

Altres carros d'aquest tipus transportaven totxos de la bòbila o ciment.

26- ELS CARROS DE LES FÀBRIQUES

Eren carros coneguts a la ciutat -dels de les cases Guardiola o Fontanals- per una lletra que portaven en els guarniments, els carreters que els menaven i la pulcritud i cura que en tenien.

E) COBRADORS

27- DE LA GERMANDAT

El senyor Solei que vivia al carrer de Sant Marià portava una cartera on hi guardava els rebuts pendents que anava cobrant casa per casa de les famílies que estaven acollides a aquesta mena d'assegurança. Vestia un guardapols gris.

Quan algú de casa estava malalt se li havia de portar la baixa del metge a casa i així poder cobrar la prima que estava prevista.

Altres cobradors eren: el del Casino del Comerç, el senyor Batalla. I encara un altre de ben conegut que anava en bicicleta per fer els seus desplaçaments, feia sonar una botzina amb pera de goma, ben sorollosa i esquerdada.

Aquest senyor es deia Garcia. Tenia una parada d'avellanetes en el vestíbul del Cinema Alegria.

A aquests cobradors se'ls anomenava també com a «andadors», mal dit, és clar. Caminadors o caminaires hauria de ser, oi?

28- DELS BANCS

Els Bancs que hi havia establerts a la ciutat eren pocs: el Banc Comercial de Terrassa, el Banc de Bilbao i el Banc Hispano Americà.

Els cobradors anaven uniformats, passaven per despatxos, botigues o domicilis particulars a presentar les lletres de canvi que eren a venciment a vuit vista o data fixa i també a cobrar-les, i els rebuts que eren a la vista. Portaven una cartera on guardaven els documents i els diners.

En Baltasar Ragon, que havia estat cobrador del Banc Comercial de Terrassa, anava amb una cartera allargada horitzontalment i estreta, del tamany de la lletra de canvi. D'aquí ve el tamany allargat dels *Historials de Terrassa* dels anys trenta, que eren obra seva. Els guardava allí i els repartia entre els anunciants al mateix temps que feia els cobraments del Banc.

Recordeu els cobradors del Banc Comercial o de l'Hispano, quan venien de Barcelona amb el sac dels duros i bitllets a l'espatlla, ben custodiats per la parella de la Guàrdia Civil? Quan jo era menut i els veia pel carrer pensava que potser eren uns malfactors.

F) OFICIS:

29- CARBONERS - BOSQUETERS

Els bosqueters eren els treballadors del bosc; en tenien cura, el netejaven i així s'evitaven els incendis forestals.

Hi havia dues menes de treballadors del bosc: els qui feien el carbó al bosc mateix (carbó d'alzina) no explicarem el procés per la seva obtenció ja que hi ha altres llocs o publicacions on és contat.

Els últims carboners de Sant Llorenç segurament foren l'Espinalt i en Revenissa, dos muratants de pro. Tot i el seu posat rude, eren d'un tracte cordial i molt amable.

Els altres venien carbó (de *cook* de l'obtenció del gas del carbó de pedra) destinat a la cuina econòmica, que més tard ja no en va resultar gens d'econòmica; vegetal d'alzina pels fogons de «murri»; carbonets terragades; pinyola d'oliva pels brasers; tacs de fusta d'alzina.

En Pau Grau, antic masover del Guitart, tenia carboneria i portava els costals del bosc per als fornors, per poder coure el pa. Aquesta neteja dels pins consistia en tallar totes les branques baixes dels pins i així s'evitava l'incendi en el bosc.

El carboner Mas, de la carretera de Montcada, actualment es proveeix de carbó vegetal de la regió extremenya.

30- FERRERS DE CAVALLS

Recordo els tallers o les ferreries del carrer Topete (ca l'Ambrós), del carrer de Paz i del carrer d'Arquímedes. Una altra a la carretera de Martorell i al carrer del Pare Llauredó, i també al carrer de Cervantes, cantonada amb el carrer de Sant Llorenç (SEAT, actual).

Els ferrers, com sabeu, han desaparegut totalment de la nostra ciutat. Aquella farum d'ungla cremada o cabells humans (queratina), en el moment d'aplicar la ferradura roent a l'unglot del cavall i els cops de martell, encara els recordo bé de quan hi restava encantat mirant-me totes les operacions.

Potser podríem recordar els esquiladors de cavalls, els guarnicioners (Llorach, Caba, Castella) i també els carrossers (dels carrers del Pare Llauredó i Arquímedes).

31- MANYANS - FORJADORS - SERRALLERS

No sé si en resta cap. Pensem amb en Sendo Grané del carrer de les Parres, manyaneria d'obres i artística.

En Ramón Morral, clavetaire del carrer de la Mina, que feia a mà claus de ganxo, per estricador i per ferrar sabates (d'ala de mosca) i crampons.

En Ricard, que feia finestres i balcones.

Treballaven amb l'ajuda de poques màquines i majorment a mà, amb martells, malls, l'enclusa i la fornal on el manxaire havia de mantenir el foc sempre viu.

32- MATALASSERS

S'havien d'avisar prèviament i acordar el dia que vindrien a casa per fer un matalàs nou o refer-ne un que s'estava usant. Calia rentar les teles i, si convenia, la llana.

S'estenia la llana a la galeria o al terrat i el matalasser amb dos bastons l'anava picant, aixecant-la enlaire, per anar-la destriant i separar els possibles enfeltraments. Una vegada ben flonja, s'omplia de nou la tela i el matalasser la cosia de forma normal o a l'anglesa. Mentre el matalasser cosia s'agenollava a sobre d'un coixinet (que ell portava en forma de matalàs).

Últimament aquesta operació d'obrir la llana la feien amb un petit «diabla» -procediment poc recomanable, ja que la llana es trencava.

Ara, els matalassos de molles o d'escuma han acabat amb l'ofici. Els matalassers tenien com a distintiu de l'ofici un matalasset penjat al balcó.

33- OFERTER

Funcionari eclesiàstic que durant l'ofici funeral i les misses reparteix les candeles de l'oferta (a Terrassa). *Diccionari Alcover Moll*. Es recollien les candeles enceses, apagant-les a la galleda del salpasser.

Carreras, Boixader i Gras. Alguns tenien botiga oberta i exposaven els taüts al seu aparador dels carrers de la Fontvella i Sant Pere. Segons la riquesa del taüt, que ja portava les lletres del difunt a qui anava destinat, coneixíem que es tractava d'alguna persona benestant.

També els oferters acompanyaven el dol el dia de l'enterrament. Eren uns mestres de cerimònies.

El «clero» anava al davant i després els familiars propers (presidint) i els altres familiars i els amics i coneguts. Tots aquests últims parlaven del futbol. El comiat dels capellans es feia a davant de la casa Aymerich del Passeig.

D'infants ens ho miràvem des de dalt del Passeig, que quedava alt. Molts acompanyants passaven per davant del dol i ja marxaven al cementiri amb taxis.

DIVERSOS

D'oficis encara en queden d'altres:

ARREGLACARRERS; dels empedrats, vull dir. Amb uns pals metàl·lics feien posar bé les llambordes. La gent els deia els espatllacarrers.

BOTERS; al carrer de Sant Francesc, cantonada al carrer de l'Era, hi havia un taller.

Recordo botiguers com: CISTELLAIRES, CADIRAIRES, ESPARDENYERS; però no tinc presents els que feien aquests oficis.

D'aquests altres oficis n'he rebut informació dels amics, i no en puc parlar amb massa detalls. Sols els recordo com una boira llunyana.

Segurament aquí també podríem parlar del poema de Joan Salvat-Papasseit, «l'ofici que més m'agrada», quan parla dels fusters (que serren taulons) dels manyans (que piquen el ferro), els pintors de parets (si no canten abans, no et fan una sanefa) o els paletes (tant fan un porxo com una xemeneia).

Ha variat moltíssim la manera d'exercir tot aquests oficis, abans molt manuals i amb gran esforç físic i avui decididament ajudats per les màquines.

G) PERSONES TÍPIQUES:

34- EL JAUMET DE CAN BOADA

Una persona de talla curta. Anava sempre vestit amb una brusa i espartenyets i potava un bastó. Venia sabó i loteria. Feia barrila, aixecava amb un bastó les fanilles de les noies o intentava fer-ho.

35- EL «PEPITU» VA DE CURT / DE LES DENTS

Era un gran afeccionat al teatre i molt bona persona. Un gran treballador que jugava en les feines del transportista anomenat «el valencianet».

Aquest transportista era el que portava els decorats al Teatre Principal quan hi havia representació teatral, que en aquella època era ben sovint.

S'explica l'anècdota que «el valencianet» tenia un matxo al qual va acostumar a no menjar. Ja se suposa com va la pobra bèstia.

H) COSTUMS:

36- LA CAPELLA DE LA SAGRADA FAMÍLIA

Es tracta d'una capelleta portàtil amb les imatges de la Sagrada Família. Amb les portes obertes, es posava al peu de les figures una «xinxeta» de parafina o cera per fer llum.

Restava a cada llar vint-i-quatre hores.

Al darrera d'una de les mitges portes hi havia la relació amb els noms dels veïns i d'acord amb l'ordre que hi figuraven se l'anaven passant d'una casa a l'altra.

Tinc notícia que encara es fa actualment.

37- PORTAR EL COMBREGAR AL BARRI DE SANT PERE

Tocar a combregar a la nit o a entrada de fosc, tres tocs de cada campana de les dues del campanar gran de Sant Pere; com que el barri de la parròquia era molt extens, hi havia una consigna establerta:

Si començaven a tocar la campana grossa, és que portaven el combregar en direcció Nord; si tocaven la campana petita, és que anaven en direcció Sud.

Quan sortia el Sr. rector i durant el trajecte cantava el «Te Deum laudamus», anava amb una ombrel·la vermella que la duia el campaner. L'escolà duia una llanterna de llauna foradada, de tamany gran (aquesta llanterna, actualment és dispositada al Museu de Vallparadís). Un altre escolà tocava la campaneta.

Segons la possibilitat de les famílies, hi anaven també acompanyats, i veïns o familiars portaven atxes enceses.

Dels portals de les cases per on passava aquesta comitiva sortien les veïnes amb l'espalmatòria encesa i s'agenollaven al pas del Nostre Amo.

38- LA CAPTA DEL SANT CRIST

«Noies, el San Cristo!», cridava el senyor Boada (el mateix de la processó del Dijous Sant) mentre anava pel carrer i trucant de casa en casa.

Passava l'almoïner, amb una safata que tenia un Sant Crist metàl·lic soldat al mig, a recollir uns diners per la parròquia. Aquesta persona tenia el servei de recapta arrendat al Sr. Prior.